

A törökbálinti társasraktár mint központi tároló- szolgáltató raktári lehetőség

BENEDEK JENŐ

Törökbálinton három nagykönyvtár - a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ kapcsolódott ahhoz a lehetőséghez, amelynek eredményeként laza számítások szerint a KSH és az OMKDK esetében 1 millió - az MTA esetében ennél is több - állományegység befogadására alkalmas raktárhoz juthatnak az említett könyvtárak már a folyó IV. ötéves terv során.

A Könyvtári Figyelő 1973. 2. számában a KSH részéről Walleshausen Gyula, az MTA részéről Rejtő István ad rövid indoklást a külső raktár, kiegészítő raktár - e pillanatban mindegy hogyan nevezzük - szükségességéről, és ami ennél fontosabb, a felhasználásával kapcsolatos tervekről, elgondolásokról.

Az nyilvánvaló, hogy a DEPO II. elnevezésű beruházásban való részvételével a három nagykönyvtár mindenekelőtt saját raktározási nehézségeit kívánja megoldani. Ezen a téren az OMKDK gondjai sem kisebbek és kevésbé összetettek, mint a másik két könyvtaré.

Egy nagy befogadóképességű külső raktár szükségessége tulajdonképpen már 1958-ban, a jelenlegi székházba való költözéskor nyilvánvaló volt, hiszen az akkori állománygyarapodás mellett 2-3 évnél több előretartás nem volt. Valóban, 1962 óta nap-napi gondná vált az új gyarapodások elhelyezése, és, hogy ez nem kis gond, azt igazolja az alábbi kis táblázat is:

Gyűjtemény	Évi gyarapodás		Állomány	
	1958	1972	1958	1972
Könyv (kötet)	8 572	15 666	157 849	318 096
Folyóirat (cim)	2 242	5 683	18 411 (köt.)	141 104 (köt.)
Forditásmás. (db)	12 050	32 350	98 199	447 600
	22 864	53 699	274 459	906 800

Könyvtárunk ez idő szerint 2 nagyobbnak mondható külső raktárral rendelkezik. Budapest belterületén - a Szabadság téren - van egy 3 150 polcfolyóméter befogadóképességű, önhordó kétszintes raktár cca 100 000 kötettel, és Nagytétényben egy 1 900 polcfolyóméter befogadású, ugyancsak kétszintes, cca 75-80 000 kötetet befogadó raktár. Mind a két raktár a műszaki átadással szinte egyidőben (Szabadság tér 1966, Nagytétény 1972-ben) tiltott volt, és

most minden bizonnyal újabb nehéz szakasz következik a DEPO II. birtokbavételének időpontjáig. Ez azonban abban a szituációban, amikor a raktározás kvantitatív oldalának megoldása 3-4 év távlatában ugyan, de adottnak mondható, kevésbé érdekes és izgalmas, mint annak az eldöntése, hogy milyen jelleghűvé kell építeni, fejleszteni ezt az OMKDK raktárosi kérdéseit 15-20 évre megoldó "külső" raktárt.

Az ipari termelés és kutatás, valamint a műszaki fejlesztés, azaz a ma és a holnap technikai és technológiai kérdéseit szolgáló szakirodalom raktári rendezésénél magától értetődően adódik az időrendiség fontossága. A székházban - a kialakult lehetőségek alapján - az utolsó 10 év gyarapodása helyezhető el és ez tekinthető egyben az állomány legkurrensebb részének. Igen keresett azonban az ezt megelőző évek szakirodalma 10-15 évre visszamenően is, így a Szabadság térral - ahol a kihelyezett anyag időben frissebb része van - napon-ta és rendszeresen, Nagytéténnyel pedig hetenként 2 alkalommal kell az igények viszonylag gyors kielégítése céljából a munkakapcsolatot tartani. Nyilvánvaló tehát, - e két külső raktár feladatát, ill. anyagának beolvasztását magától értetődőnek véve -, hogy a törökbálinti külső raktárt az OMKDK esetében egy nagy, központi szolgáltató raktárrá kell kialakítani, ahonnan az igénylők az optimálisan minimálisra szorított időn belül megkapják a kért, kívánt anyagot eredetiben vagy másolatban. E követelménynek a raktár korszerűen gépesített anyagmozgató és reprodukáló berendezése, a munkaerő-ellátottság, a székház és a külső szolgáltató raktár közötti permanens munkakapcsolatok szempontjából vannak konzekvenciái. Mindenképpen arról van tehát szó, hogy a készülő raktár az OMKDK részére nem egy letéti raktár, hanem élő munkahely, annak minden követelményrendszerével.

Ugy gondoljuk, hogy az OMKDK-nak ebből a konkrét szükségletéből és koncepciójából kiindulva a raktáron belüli munkahelyeit - beleértve a reprográfiai célokat szolgáló igényeket is - úgy kell kialakítania, az ott folyó munkát úgy kell megszerveznie, hogy a törökbálinti szolgáltató raktár az ott tárolt információk visszakeresése és szolgáltatása tekintetében a központi székház tevékenységével vetekedhessen. Ehhez természetesen olyan munkaeszközök is szükségesek, mint a kihelyezett anyagról készített katalógus (kötetkatalógus), amely a könyvtárközi kölcsönzésben érdekelt számára is könnyebb, gyorsabban teszi a munkát, kölcsönző-expediáló apparátus, telex és sok más egyéb.

E lehetőség mellett, amelyre az OMKDK külső raktárát helyes - szükséges volna - felfejleszteni, van egy másik nagy lehetőség, amelyen legalábbis elgondolkodni érdemes: a három nagykönyvtárnak a szolgáltatásra irányuló együttműködése, illetve a hazai könyvtárügy számára most először - és ki tudja mikor újból - kínálkozó alkalom megragadása egy központi tároló-szolgáltató egység alapjainak megteremtéséhez.

E feladat nagyságával és nagyszerűségével e sorok írója tisztában van, nem kevésbé a megvalósítás nehézségeivel. Mégis a három társult könyvtár képviselőinek megjelentetett rövid ismertetéseit talán mégsem hiábavaló ezzel a gondolattal lezárni.